

Meertalig opgroeien: voordelen en voorwaarden

Begrippen

Meerderheidstaal: de taal gesproken door de meerderheidsgroep in de samenleving. In de Vlaamse context is dit dus het Nederlands.

Thuis taal: de taal of talen die worden gesproken in de gezinscontext.

In Vlaanderen is meertaligheid geen uitzondering meer, het is de realiteit. Heel wat ouders en (voor)schoolse begeleiders maken zich zorgen over de gevolgen van meertalig opgroeien voor het kind, voor het gezin, voor de (voor)schoolse gemeenschap en de samenleving in zijn geheel. Maar is die bezorgdheid wel terecht? Er is veel wetenschappelijk onderzoek dat aantoont van niet. Kinderen meertalig opvoeden kan zelfs allerlei voordelen met zich meebrengen, al blijft de context (thuis, de voorziening, de samenleving) waarin kinderen meertalig opgroeien daarbij wel van belang.

Voordelen van meertalig opgroeien

Internationaal onderzoek toont dat een goede beheersing van zowel de meerderheidstaal als de thuistaal of thuistalen geassocieerd is met een verhoogd gevoel van welzijn, vergeleken met individuen die meertalig zijn opgevoed maar toch vooral ééntalig zijn (ofwel in de thuistaal, ofwel in de meerderheidstaal). Kinderen die beide talen goed beheersen, voelen zich vaker tevreden en gelukkig en hebben minder depressieve gevoelens dan kinderen die meertalig zijn opgevoed maar één taal minder goed hebben verworven. Volgens wetenschappers zijn er verschillende verklaringen voor dit fenomeen.

Cognitieve vaardigheden

Over het algemeen toont onderzoek aan dat meertaligen geen cognitieve (verstandelijke) nadelen ondervinden tegenover mensen die ééntalig werden opgevoed. Vaak hebben meertaligen zelfs een streepje voor op bepaalde cognitieve vaardigheden. Meertaligen zijn vaak goed in mentaal veeleisende processen zoals gefocust blijven en het negeren van afleidingen, het switchen van aandacht en het vasthouden van informatie. Deze voordelen zijn het grootst bij kinderen die al vroeg meertalig zijn opgevoed, maar komen in mindere mate ook voor bij mensen die pas later meertalig worden. Ook interessant is dat deze voordelen niet enkel spelen bij taalgerelateerde taken maar ook bij taken die niets met taal te maken hebben.

Sociale vaardigheden

Meertalige kinderen oefenen hun inlevingsvermogen doordat ze steeds moeten overwegen welke taal ze zullen spreken tegen wie, wie welke taal begrijpt etc. Ze leren zich inleven in anderen en zijn goed in staat om veranderingen in de sociale context te observeren.

Actief meertalige kinderen hebben het gemakkelijker om een goede band op te bouwen met al hun familieleden. Daarnaast hebben kinderen die meer dan één taal kunnen gebruiken, via die talen toegang tot verschillende gemeenschappen. Het is niet onlogisch dat meertaligen die beroep kunnen doen op contact met meerdere gemeenschappen (in plaats van slechts één gemeenschap), zich over het algemeen beter in hun vel voelen, een breder netwerk hebben om op te steunen en meer kansen hebben op een goede job. Deze voordelen linken onderzoekers aan meer geluksgevoel en levenstevredenheid en minder depressieve gevoelens bij meertaligen die vlot zijn in hun beide (of meerdere) talen.

Taalvaardigheden

Meertalig opgroeien kan ook positieve gevolgen hebben voor de taalontwikkeling van kinderen. Hoewel meertalige kinderen hun taalkennis in de afzonderlijke talen vaak iets trager opbouwen, kunnen ze die achterstand op latere leeftijd inhalen. Daarvoor is wel voldoende kwaliteit en kwantiteit in het taalaanbod van elke taal nodig. Ook blijkt uit onderzoek dat de totale woordenschat (de woordenschat over de verschillende talen

heen) van meertalige kinderen vaak groter is dan die van ééntalige kinderen (cfr. Wat is meertaligheid voor Pro-M?).

Daarnaast leren kinderen heel wat over taal, wat kan bijdragen aan een vlotter leerproces in een nieuwe taal: ze leren dat eenzelfde ding op verschillende manieren kan worden benoemd, dat verschillende talen soms dezelfde woorden gebruiken enz.

Tenslotte, tonen studies aan dat wanneer kinderen een sterke basis hebben in de thuistaal, dit als een opstapje kan dienen voor het aanleren van een nieuwe taal. Alle talige concepten en kennis worden immers verzameld in één groot talenreservoir. Als je dus al concepten en kennis hebt verworven in je thuistaal, kan je een nieuwe taal sneller oppikken omdat je dan enkel nog de nieuwe labels (of woorden) op reeds bestaande concepten moet leren plakken .

Ook voordelen voor ééntalig opgevoede kinderen

Internationaal onderzoek toont echter ook aan dat het verwelkomen van meertaligheid ook voor ééntalig opgevoede kinderen een meerwaarde kan hebben. Met verwelkomen, bedoelen we het positief benaderen en actief gebruiken van meertaligheid (bv. door in te zetten op taalstimulering in het Nederlands én de thuistaal van de kinderen). Ook ééntalige kinderen kunnen dan baat hebben bij hun interactie met meertalige kinderen en hun verschillende thuistalen. Wanneer de thuistalen van alle kinderen verwelkomd worden, verhoogt dit de communicatie- en contactmogelijkheden van alle kinderen. Op deze manier kan een leergemeenschap ontstaan waarin elk kind iets kan leren én aanleren. Bovendien is er nog een ander belangrijk voordeel gelinkt aan het in contact komen met talige en culturele diversiteit op een vroege leeftijd: het stimuleert kinderen om andere talen en culturen te leren kennen wat kan bijdragen tot de ontwikkeling van een positieve, open houding t.a.v. diversiteit die de Vlaamse samenleving kenmerkt.

Voorwaarden om de voordelen van meertaligheid te realiseren

Toch moeten de voordelen van meertaligheid ook steeds in hun specifieke context geïnterpreteerd worden. De mate waarin de voordelen van meertaligheid kunnen gerealiseerd worden verschilt, afhankelijk van over welke taal het gaat en de sociale context.

Alle talen gelijkwaardig

Vlaanderen wordt gekenmerkt door een sterke talenhiërarchie waarbij sommige talen een hoge status hebben (bv. Nederlands, Frans en Engels) en andere talen een lagere status toegekend wordt (bv. 'zwarte' thuistalen zoals Berbers, Russisch, Twi, enz.). Deze talenhiërarchie zorgt ervoor dat het leren van hoge statutalen sterk wordt gestimuleerd terwijl lage statutalen worden ondergewaardeerd.

Bovendien kan de negatieve waardering van thuistalen ook de schoolloopbaan van meertalige kinderen beïnvloeden. Het hebben van een andere thuistaal wordt vaak beschouwd als een deficit of een achterstand. Studies tonen aan dat zo'n deficit-denken er voor kan zorgen dat meertalige kinderen vaker het advies krijgen om naar een B-richting door te stromen na het lager onderwijs, zelfs wanneer ze even goed scoren als hun Nederlandstalige klasgenoot.

Ten slotte zijn kinderen zich al op vroege leeftijd bewust van verschillen in status tussen talen, wat zich kan vertalen in een negatief zelfbeeld of defensieve reacties (bv. weigeren om een taal te leren).

Met andere woorden, het gelijk waarderen van alle talen is belangrijk voor de schoolloopbaan en de eigenwaarde van meertalige kinderen, maar ook voor de meertalige taalontwikkeling zelf. In de voorzieningen voor jonge kinderen is hier dus zeker ook een rol weggelegd voor de professionals.

En-en-verhaal

Onderzoek toont aan dat instituties in Vlaanderen (bv. scholen) vaak de nadruk leggen op het belang van het Nederlands, zonder daarbij het belang van een sterke thuistaal te erkennen of het leren ervan te stimuleren. Dat kan leiden tot het verdringen van de thuistaal door het Nederlands. Dit is zorgwekkend omdat een sterke basis in de eerste taal net cruciaal is voor het leren van het Nederlands als nieuwe taal. Zowel het Nederlands als de thuistaal van kinderen zijn gebaat bij een en-en-verhaal.

Ook op dit vlak kunnen professionals die werken met jonge kinderen en hun ouders een bijdrage leveren: door het positief benaderen en stimuleren van meertaligheid bij jonge kinderen ondersteunen zij de ontwikkeling van de thuistaal.

Doordacht beleid ondersteunt kind, ouder en professional

Voorzieningen voor jonge kinderen doen er goed aan duidelijke afspraken te maken over hun talenbeleid. Een eenduidig beleid zorgt ervoor dat kinderen en hun ouders weten waar ze aan toe zijn en de heldere boodschap krijgen dat al hun talen welkom zijn en het verdienen gestimuleerd te worden. Een goed talenbeleid ondersteunt zowel de meertalige ontwikkeling van kinderen, versterkt het partnerschap en vertrouwen met ouders van meertalige gezinnen en ondersteunt professionals om hun rol daarin zelfverzekerd op te nemen.

Hoe een voorziening voor jonge kinderen een talenbeleid kan voeren dat ondersteunend en stimulerend werkt voor de meertalige ontwikkeling van kinderen, lees je uitgebreid in deze tekst.

Conclusie

Alle kinderen in de opvang kunnen baat hebben bij het verwelkomen van meertaligheid. Daarnaast zijn er specifieke voordelen voor de meertalige kinderen. Zo zijn kinderen die zich goed voelen bij hun talen, meer gemotiveerd om die talen te leren en te gebruiken. Bovendien draagt het waarderen van de thuistaal van kinderen bij tot een positief zelfbeeld en identiteitsconstructie. Het voeren van een talenbeleid dat meertaligheid ondersteunt, behandelt alle talen als gelijkwaardig en geeft zowel het Nederlands als andere talen de ruimte om te groeien. Ten slotte kan vlotte meertaligheid ook het partnerschap en vertrouwen met ouders versterken.

Bronnen

- Adesope, Olusola O., Tracy Lavin, Terri Thompson, and Charles Ungerleider. 2010. "A Systematic Review and Meta-Analysis of the Cognitive Correlates of Bilingualism." *Review of Educational Research* 80 (2):207-245. doi: 10.3102/0034654310368803.
- Agirdag, Orhan. 2013. "The long-term effects of bilingualism on children of immigration: student bilingualism and future earnings." *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 17 (4):449-464. doi: 10.1080/13670050.2013.816264.
- Agirdag, Orhan. 2016. "Schools in the multilingual city. Not every language is equal." In *Urban Europe. Fifty Tales of the City*, edited by Virginie Mamadouh and Anne van Wageningen, 67-74. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Barac, Raluca, and Ellen Bialystok. 2010. "Cognitive development of bilingual children." *Language Teaching* 44 (1):36-54. doi: 10.1017/s0261444810000339.
- Bhattacharjee, Yudhijit. 2012. "Why Bilinguals Are Smarter." *The New York Times*, March 17. <https://www.nytimes.com/2012/03/18/opinion/sunday/the-benefits-of-bilingualism.html>.
- Carlson, S. M., and A. N. Meltzoff. 2008. "Bilingual experience and executive functioning in young children." *Dev Sci* 11 (2):282-98. doi: 10.1111/j.1467-7687.2008.00675.x.
- Fan, Samantha P., Zoe Liberman, Boaz Keysar, and Katherine D. Kinzler. 2015. "The Exposure Advantage: Early Exposure to a Multilingual Environment Promotes Effective Communication." *Psychol Sci* 26 (7):1090-7. doi: 10.1177/0956797615574699.
- Golash-Boza, Tanya. 2005. "Assessing the Advantages of Bilingualism for the Children of Immigrants." *International Migration Review* 39 (3):721-753. doi: 10.1111/j.1747-7379.2005.tb00286.x.
- Groenez, Steven, Ides Nicaise, and Katleen De Rick. 2009. "De ongelijke weg door het onderwijs." In *De sociale staat van Vlaanderen*, edited by Lieve Vanderleyden, Marc Callens and Jo Noppe, 33-67. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse regering.
- Grosjean, François. 2010. *Bilingual. Life and Reality*. Cambridge: Harvard University Press.
- Han, Wen-Jui, and Chieng-Chung Huang. 2010. "The forgotten treasure: bilingualism and Asian children's emotional and behavioral health." *Am J Public Health* 100 (5):831-8. doi: 10.2105/AJPH.2009.174219.
- Lueck, Kerstin, and Mabelle Wilson. 2010. "Acculturative stress in Asian immigrants: The impact of social and linguistic factors." *International Journal of Intercultural Relations* 34 (1):47-57. doi: 10.1016/j.ijintrel.2009.10.004.
- Marsiglia, Flavio F., Jaime M. Booth, Adrienne Baldwin, and Stephanie Ayers. 2013. "Acculturation and Life Satisfaction Among Immigrant Mexican Adults." *Advances in Social Work* 14 (1):49-64.
- Portes, Alejandro, and Ruben G. Rumbaut. 2001. *Legacies. The Story of the Immigrant Second Generation*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Pulinx, Reinhilde, Orhan Agirdag, and Piet Van Avermaet. 2014. "Taal en onderwijs: percepties en praktijken in de klas." In *Oprit 14: naar een schooltraject zonder snelheidsbeperkingen*, edited by Noel Clycq, Christiane Timmerman, Piet Van Avermaet, Johan Wets and Philip Hermans, 97-133. Gent: Academia Press.
- Toppelberg, Claudio O., and Brian A. Collins. 2010. "Language, culture, and adaptation in immigrant children." *Child Adolesc Psychiatr Clin N Am* 19 (4):697-717. doi: 10.1016/j.chc.2010.07.003.
- Zhou, Min, and Carl L. Bankston. 1994. "Social Capital and the Adaptation of the Second Generation: The Case of Vietnamese Youth in New Orleans." *International Migration Review* 28 (4):821-845.